

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, ח' תמוז התשפ"ו

חולין נ"ד – בדיקת ספק דרוסה, רשימת מומים שלא פוסלים, ושיעור חסרון הקנה

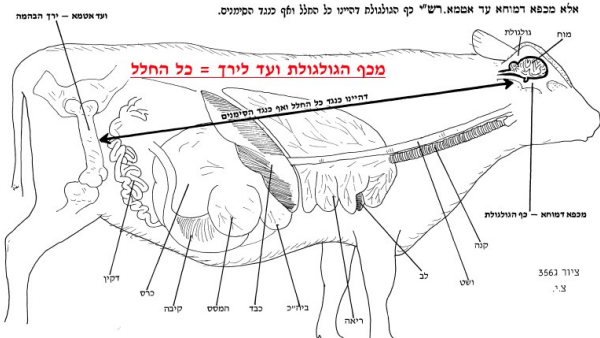
שאלות:

1. איתן מצא תרנגולת עם קנה הנשימה מנותק וגם חתוך, האם התרנגולת כשרה?

בדיקת ספק דרוסה

- בהמשך למחלוקת שראינו אתמול האם דרוסה צריכה בדיקה כנגד המעיים, או כנגד כל החלל, הגמרא מספרת שרב יצחק בר שמואל בר מרתא ישב לפני רב נחמן ואמר שדרוסה צריכה בדיקה כנגד בני מעיים (כל אזור הבטן מכל הצדדים).

- רב נחמן אמר לו בלשון שבועה: שרב היה מורה למעשה לבדוק מכפא ועד אטמא (מראש הבהמה ועד הירך האחורית), כמו הדעה שראינו כנגד כל החלל.

- הגמרא מבהירה ש"כפא" לא מדבר על כף היד כלומר עצם הכתף, אלא "כפא דמוחא" (כף המוח, הגולגולת). לפי שיטת רב, יש לבדוק את כל חלל גופה של הבהמה, מהראש ועד הירך האחורית, כולל הסימנים שמא חילחל הארס לכל אורך הגוף.

- הגמרא מספרת מעשה דומה, שכשעלה רב חייא בר יוסף מבבל, הוא מצא את רבי יוחנן וריש לקיש יושבים ושונים שדרוסה צריכה בדיקה רק כנגד בני מעיים. הוא נשבע לפניהם שרב היה מורה לבדוק מכפא ועד אטמא!"

- ריש לקיש שלכאורה לא הכיר את רב הגיב: "מי זה רב, ומי זה רב? שכל הזמן מצטטים מפיו ואיני מכיר אותו!"

- רבי יוחנן אמר לריש לקיש: האם אינך זוכר את אותו תלמיד ששימש את רבי הגדול ואת רבי חייא? ובכל אותן שנים שרב ישב בישיבה כתלמיד חשוב, אני הייתי צעיר ועמדתי על גליי! והוא היה גדול מכולם בתורה ובחסידות!"

- ריש לקיש נזכר ואמר בשבחו של רב: "ברם, זכור אותו האיש לטוב על שמועה זו שאמר: שגגרת שנשמטה ממקומה ונמצאה שחוטה כלומר חתוכה – הבהמה כשרה. הטעם הוא, שקנה שנשמט מחליק פנימה לתוך החזה ולא ניתן לשחוט אותו פיזית. לכן, מכיוון שהקנה שחוט לפנינו, מוכח שהוא נשמט רק אחרי מעשה השחיטה".

- רבי יוחנן חולק על רב וסובר שזה לא מוכח, אלא יש לעשות חתך נוסף ולהשוות את מראה החתכים ("ביא ויקיף"). רב נחמן מסייג שדברי רב נכונים רק אם השוחט לא אחז בסימנים בידיו בשעת השחיטה, אבל אם אחז בהם – יכל לשחוט גם קנה שמוט והבהמה טרפה.

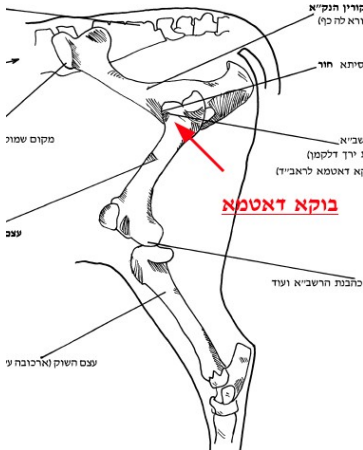
2. נדב הכה בבהמה בגיד הנשה האם היא נטרפה?

הוספת טריפות

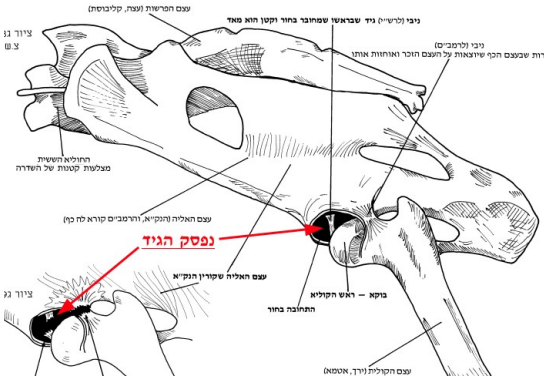
- האוירים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
- המשנה בפרק הקודם סיימה בכלל: "כל שאין כמוה חיה – טריפה". הגמרא אומרת שהכלל הזה בא לרבות את שבע השמועות של האמוראים שראינו בתחילת הפרק, שלא הזכרו במשנה במפורש.
- הגמרא מספרת, שאנשי ביתו של יוסף הצייד ("רישבא") היו יורים חץ או מכים בגיד הנשה של חיות והחיה הייתה מתה. הם באו לשאול את רבי יהודה בן בתירה אם זה טרפה, והוא פסק: שאין לנו להוסיף על הטרפות שמנו חכמים (ומכיוון שפגיעה בגיד הנשה לא נמנית, הבהמה כשרה).
- אנשי ביתו של רב פפא בר אבא הצייד היו יורים חץ לכליה של חיות והן היו מתות. הם שאלו את רבי אבא, וגם הוא פסק שאין להוסיף על הטרפות והיא כשרה.
  - הגמרא מקשה: והרי אנו רואים שהן מתות מהמכות הללו!
  - הגמרא מתרצת: שלמדנו במסורת שאם היו מפזרים על פצעי הכליות או גיד הנשה סם רפואה, הן היו מבריאות. ולכן הפגיעות האלו לא מוגדרות כטרפות שאין להן תרופה.
- 3. דרור ראה כבש שהירך שלו יצאה מהמקום, זה טריפה?

רשימת הפציעות שאינן טריפות (משנה)

- המשנה מפרטת סדרת מומים שלא מטריפים את הבהמה:
  - קנה שניקב בלי שנחסר מאיסר האיטלקי, או נסדק לאורכו אבל מחובר למעלה ולמטה.
  - גולגולת שנשברה אבל קרום המוח החיצוני לא ניקב.
  - לב שניקב אבל הנקב לא חדר לתוך חלל הלב.
  - השדרה שנשברה אבל חוט השדרה הפנימי לא נפסק.
  - הכבד שניטל אבל נשאר ממנו לפחות שיעור כזית במקום חיותו.
  - ההמסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה (ולא החוצה לחלל הבטן, וממילא הם מחוברים).
  - טחול או כליות או לחי התחתון או הרחם שניטלו לחלוטין.
  - ריאה שהצטמקה והתקשתה מפחד רעמים וברקים בידי שמים ("חרותה בידי שמים").
  - ובהמה שעורה נקלף ממנה ("הגלודה") – שרבי מאיר מכשיר וחכמים מטריפים.
- רבי יוחנן וריש לקיש נחלקו לגבי הרשימה:
  - רבי יוחנן סובר: שרשימת הטרפות של המשנה הראשונה ("אלו טרפות") היא דווקא וכל מום אחר שלא ברשימה הוא כשר. רשימת הכשרות ("ואלו כשרות") נשנתה רק אגב כך והיא לא מצמצמת.
  - ריש לקיש סובר: שרשימת הכשרות ("אלו כשרות") היא דווקא ורק אלו המומים כשרים, וכל מום אחר שלא מוזכר כאן ברשימה הוא טרפה.

- האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
- הנפקא מינה במחלוקת נוגעת לאיך לומדים את הדין של **רב מתנא** שפסק: שראש עצם הירך שיצא ממקומו ("בוקא דאטמא דשף מדוכתיה") – הבהמה טרפה.
- רבי יוחנן** מסביר שהדין הזה נכלל בתוספת 'זה הכלל' של משנת הטרפות מכיוון שזה דומה לדין ניטל הכבד, ולכן רשימת הטרפות היא בלעדית.
- ריש לקיש** סובר שדין יציאת הירך לא דומה למומים אחרים של נטול, ניקב או חסרון, ולכן הוא טריפה נוספת כמו כל מום שלא מופיע ברשימת הכשרות.

להלכה בירך שיצאה ממקומה: **רב מתנא** מטריף. **ורבא** מכשיר אלא אם כן נחתך הגיד הקטן שמחבר את הירך לחור ("ניבי"). הגמרא פוסקת להלכה: שהבהמה כשרה אפילו אם נחתך הגיד, ורק אם הגיד נרקב לגמרי היא טרפה.

4. בצלאל הוא שכיר, מותר לו לשמוע שיעור תורה בזמן העבודה?

שיעור חסרון הקנה

- זעירי אמר** לבני בבל שלא ראו את מטבע האיסר האיטלקי: ששיעור חסרון הקנה הוא כגודל דינר קורדינאה (קורדי - יעב"ץ), שהוא מטבע קטן שבא מהרי אררט ונמצא בין המעות של פומבדיתא.
- רבי חנא פתורא** שהיה חלפן כספים, שהתפרנס ממעות של אחרים תמורת אחוזים, **מספר שרבי יוחנן** (בר נפחא) עמד לידו וביקש ממנו דינר כורדי כדי למדוד לפיו שיעור טרפה. **רבי חנא** רצה לקום מפניו לכבדו, אבל **רבי יוחנן** מנע זאת ממנו ואמר לו: שב בני! פועלים ובעלי אומניות שעוסקים במלאכתם של אחרים, לא רשאים לעמוד מפני תלמידי חכמים כדי שלא לבטל את זמנם של המעסיקים.
- הגמרא **מקשה** שהרי בעלי אומניות בירושלים עמדו מפני הביכורים! הגמרא **מתרצת** שזה מקרה חריג או כדי לחבב את המצווה בשעתה, או אולי בשביל לעודד את הבאת הביכורים, שירצו לבוא, אבל מפני תלמידי חכמים לא עומדים בשעת עבודה.
- רב נחמן** פסק שכשחכמים קבעו שיעור "עד כסלע" או "עד כאיסר" – הכוונה היא "עד ולא עד בכלל" (עד השיעור אבל לא כולל אותו). לכן, חסרון בגרירת בגודל איסר בדיוק הוא כבר בגדר יתר מאיסר והבהמה טרפה.
- רבא מקשה** על **רב נחמן** מסדרת ברייתות בינינו טומאת כלים כגון שארית חבל שמשתלשל מהמיטה "עד חמישה טפחים" שהוא קטן מידי ולא מקבל טומאה, ועד עשרה טמא כי היו קושרים בו את הכבשים למיטה במצרים, או שברי כלי חרס שעדיין מכילים "עד לוג", או "עד סאה" או "עד סאתיים" שבתנאים מסויימים עדיין מקבלים טומאה הגמרא **מקשה** בכל המקרים האלו שלכאורה שהמילה "עד" כוללת גם את הגבול עצמו ("עד ועד בכלל").
- אבל הגמרא **מתרצת** שזה לא מוכח, ואפשר שבכל המקרים האלו עוסקים בשיעורים שלא כוללים את הגבול עצמו. והגמרא תמשיך לדון בזה בדף הבא.